

läxor redan vara glömda. Med kuslig precision verkar varje generation vilja upprepa misstagen och bedra sig själv i tron om att vi, just vi, lever i en tid som är så unik att vi kan ta oss vilka friheter som helst.

I en tid när det politiska förnuftet tycks vara lika förgängligt som en åsiktsförklaring av Bert Karlsson eller en folkstorm hos Sivert Öholm, behövs ett liberal-konservativt förhållningssätt mer än någonsin.

GRÄNSLÖST EUROPA – ELLER GRÄNSLÖS SKULD?

”Danmarkisering” har dykt upp i debatten om Maastricht-avtalet som ett begrepp för en liten stats oförvägna uppstickande mot de stora. Men ordet är inte nytt, det har bland säkerhetspolitiska experter tidigare använts om strävan att vara med i en allians och få dess skydd utan att vilja betala dess kostnader, en teknik som Danmark som ”fotnotsmedlem” av NATO flitigt ansågs utöva. Att sålunda både ha kakan och äta den är väl närmast vad de danska förbehållen handlar om nu också, och det är svårt att se några skäl att heroisera detta förhållningssätt bara för att det handlar om en liten nation. Däremot

kan man kanske cyniskt pragmatiskt säga att det inte spelar så stor roll om danskarna får rätten att ställa sig utanför en europeisk försvarsgemenskap; deras bidrag skulle bli marginellt om det gällde att t ex agera på Balkan. Om det skulle bli ett större krig på kontinenten dras de in ändå och händer något i Norden finns ju alltid Danmarks NATO-medlemskap, fotnötter till trots.

Sveriges geostrategiska situation är helt annorlunda, och därför är det synnerligen malplacerat att i den svenska debatten nu börja diskutera om vi skulle kunna få samma slags undantag. Som Svensk Tidskrift hävdade i sin ledare i nummer 1/93 är det tvärtom så att

Sverige har all anledning att i stället driva på en säkerhetspolitisk integration av allt större delar av Europa. Ty vi ligger närmare ett framtida cykloncentrum, det sönderfallande Ryssland, än de nuvarande EG-medlemmarna.

Om man idag har anledning att tveka inför ett säkerhetssamarbete i en europeisk union är det inte för att detta skulle involvera oss i kriser på ett sätt som neutralitetspolitiken skulle förskona oss ifrån. Isoleringens välsignelse är en chimär. Skälet till tvekan är det motsatta: Den europeiska gemenskapen håller idag på att själv isolera sig från det behövande östra Europa, att svika sina moraliska förpliktelser, att lämna de människor i sticket som modigt kastade av sig det socialistiska oket och därmed befriade Västeuropa från mardrömmen om ett tredje världskrig.

Om nu moraliska förpliktelser inte är tillräckliga motiv för västerlandet finns också realpolitiska skäl att stödja de nya fria staterna: Om de misslyckas kommer katastrofen att sända splitter även över oss. Och om de lyckas tillfriskna trots bristande stöd från väst, kanske under auktoritär ledning, vad innebär det för relationerna i det framtida Europa? Vad innebär den bitterhet som nu börjar sprida sig i öst för det framtida enhetsverket?

Kampen mellan ont och gott är inte slut. I den kaotiska situation som nu

råder, där goda krafter kämpar mot genuin ondska och simpelt maktbegär, sviker det välmående Europa de goda på två sätt. Genom att i sin självskhet förmena dem det för marknadsekonomiska framsteg mest elementära: en öppen marknad för avsättning. Genom att ängsligt förvägra de nya fria staterna det skydd mot de onda krafterna som de är i trängande behov av.

Det är inte bara så att de nya demokratierna lämnas åt vargarna. Det sker också på ett sådant sätt att det klart signalerar fritt fram för de presumtiva rovdjuren.

Meningarna går idag isär bland experterna om hur det nödvändiga systemskiftet i öst skall gå till, genom "chockterapi" eller gradvis. Ingen vet väl ännu det rätta svaret. Men en sak är säker: En nödvändig förutsättning för tillfrisknande är att acceptera upplösning av föråldrade strukturer och riken och att gamla makthavare snabbt och smärtfritt avförs från scenen. Ett säkert sätt att misslyckas är att de sistnämnda ges en chans att med våld försöka förhindra förändringar.

Detta är tyvärr vad vi nu ser och riskerar att få se i allt större utsträckning i det f d socialistiska blocket. Jugoslavien erbjuder mönstret. Medan länder som Polen, Ungern, Slovenien och Estland nu toppar ligan av ekonomisk återhämtning har det f d Jugoslaviens ledare

lyckats hålla sig kvar vid makten till priset av, i Serbien ekonomisk katastrof, en uppiskad destruktiv nationalism och ett moraliskt förfall, i Bosnien laglöshet, död och förintelse.

Historiens dom kommer att bli hård över Västeuropas Jugoslavien-politik. Varför höll man i det längsta fast vid att Jugoslavien borde bevaras som stat? (Vilket troligen gav Milosevic-regimen carte blanche att ta de första ödesdigra stegen att beträda det sluttande planet). Varför dröjde man i det längsta med att internationalisera konflikten genom ett diplomatiskt erkännande av Slovenien och Kroatien, kopplat till vissa villkor om behandling av minoriteterna? Varför skickades inga fredsbevarande styrkor när det fanns ännu fred att bevara? Hur kan man tro att kriget kan stoppas genom ett vapen embargo såväl mot den välbeväpnade angriparen som hans svagt beväpnade offer? Och om man nu inte kan tänka sig att använda militärt våld för att hindra förintelsen av ett folk, vad i fridens namn har man över huvud taget krigsmakter till?

Nu tycks politiken gå ut på att låta det hela ha sin gång, att behandla Bosniens döds kamp som något litet stam- eller inbördeskrig som det högtstående Europa inte bör blanda sig i. För säkerhets skull försöker man också strypa den oundvikliga flyktingströmmen över gränserna. Troligen är det inte möjligt

att på detta sätt kapsla in konflikten; risken för spridning över större delar av Balkan är överhängande.

Om liknande processer sker t ex inom det f d Sovjetunionen är chansen att isolera dem än mindre. Detta beror inte minst på Bosnien-krigets mönsterbildande effekt. Serbien är på väg att statuera exempel på de starkares rätt. Många östländer med etniska minoriteter och starkare grannar tittar nu oroligt på tragedin i Bosnien.

Som läget nu har utvecklats i Bosnien-kriget är västerlandets enda anständiga omedelbara handlingsalternativ en militär intervention, förmodligen demonstrativt drastisk.

I förhållande till andra potentiella konflikter finns nu en nådatid. Den måste utnyttjas för en bred säkerhetspolitik med följande ingredienser:

- Önskan om nationell frigörelse måste accepteras, rentav välkomnas. Ekonomiskt tillfrisknande är i den moderna tiden inte beroende av att gamla nationalstatsgränser bevaras.
- Man måste klart deklarera att försök att med våld bevara obsoleta statsbildningar inte kommer att accepteras.
- De nya kapitalistiska ekonomierna måste ges fritt tillträde till marknader i det Europa som trots allt är den relativt välmående delen.
- De nya demokratierna måste ges stöd i uppbyggnaden av sina egna försvarsmakter.

• Säkerhetsgarantier, inklusive lämpliga militära arrangemang, måste ges till alla fria och demokratiska nationer som så önskar.

För närvarande är västerlandets, EG:s och NATO:s politik närmast den motsatta: fasthållande vid gamla blockstrukturer, ekonomisk protektionism, i praktiken vapenembargo mot Baltikum, nej till alla säkerhetsgarantier till stater i det gamla östblocket.

Kanske kan det därför tyckas att det inte finns skäl att skynda på en integration i en sådan säkerhetspolitik – eller snarare brist på sådan. Men läget är inte

sådant att problemen löses genom att vänta och se. Sveriges säkerhetspolitik tycks nu helt vara fokuserad på tidtabellen för inträde i EG. Debatten kring innebörden av medlemskap präglas av från nej-sidan obsoleta föreställningar om isoleringens välsignelser, från ja-sidan sangviniska försäkringar om en problemfri framtid.

Det är dags att sätta EG-frågan i relation till dagens europeiska verklighet. Problemen får inte bagatelliseras. Och de kan bara lösas genom säkerhetspolitisk samverkan i ett gränslöst Europa.

ETT GYLLENE DECENNIIUM

Socialdemokraternas partiordförande Ingvar Carlsson avslutade i år sitt första-maj-tal med en av sina numera återkommande hyllningar till politiken och facket. Vi ska inte tro, sa han, "att marknaden skall lösa problemen. Det gör den inte. Det visar de räkningar vi nu får betala efter det *nyliberala* 80-talet (vår kurs.)".

Det är ett litet överraskande socialdemokratiskt betyg på ett decennium under vilket Ingvar Carlsson själv var statsminister i nära fyra år och socialdemokratin innehade regeringsmakten 70 procent av tiden. "Nyliberalism" är ju en politisk term och kan inte gärna syfta på annat än den *politik* som fördes under decenniet i fråga.

Logiskt skulle det betyda att Ingvar